

Оваа публикација е произведена со поддршка од Open Society Think Tank Fund (TTF). TTF може да не се согласува или да не ги одобрува мислењата изразени во оваа публикација.

На економскиот дел од Извештајот на Европската Комисија за напредокот на Република Северна Македонија

19. Октомври 2021

Извештајот на Европската Комисија за напредокот на Република Северна Македонија

ја потврдува и поддржува одлуката на Европската Комисија за отварање на преговори за пристапување на Република Северна Македонија кон ЕУ донесена на 26. Март 2020. Извештајот ги нагласува напорите и умерениот напредок на Северна Македонија во однос на исполнувањето на политичките критериуми, судството, борбата со корупцијата и организираниот криминал, реформата во разузнавањето и јавната администрација, енергетиката и особено значајниот напредок во делот на зацврстување на основните човекови права, посебно во заштита на децата и жените. Но, извештајот ја потенцира политичката поларизација, како и ограничениот напредок во слободата на изразувањето.

Извештајот дава **реалистична слика за состојбата со македонската економија, нотирајќи умерен напредок. Исто така се фокусира и врз импактот од КОВИД-19 кризата врз економијата.**

Споредено со оценката во претходниот извештај, напорите и потезите на носителите на економските политики се **вреднети на позитивен начин**, со нотирање умерен напредок. Извештајот оценува дека Северна Македонија има добро ниво на подготвеност за развој на функционална пазарна економија и има умерен напредок. Иако, пандемијата значајно ги погоди капацитетите на државата и ги зголеми предизвиците за генерирање економски раст, забележан е **умерен напредок за важни фискални и структурни реформи.**

Finance Think оценува дека, додека Извештајот врши експлицитно и недвосмислено вреднување на преземените чекори во делот на исполнувањето на политичките критериуми, судството, борбата со корупцијата и организираниот криминал, реформата во разузнавањето и јавната администрација, енергетиката и на зацврстување на основните човекови права, **оценката за економскиот амбиент е значајно воздржана.** Ваквата оценка на економските политики и потези на Владата е во целосна согласност со

укажувањата на домашната експертска јавност за отсуството на посветеност кон **целта и меѓусебната усогласеност на економските политики**, како и **недоволниот капацитет за испорачување економски реформи** на повеќе фронтови.

Finance Think смета дека Извештајот внимателно го забележува напредокот на одредени владини економски потези и соодветноста на владината реакција во КОВИД-19 кризата, но нотира значајни слабости во поглед на менаџментот со јавните финансии и мерките за подигнување на конкурентноста на земјата. Поконкретно:

- Како и во претходните извештајни циклуси, Извештајот позитивно го оценува **задржувањето на макроекономската стабилност, но го нагласува ударот на КОВИД-19 кризата врз растот, а посебно врз надворешната трговија**. Исто така, Извештајот позитивно ја оценува **монетарната политика, финансиската стабилност, и растот на кредитирањето во услови на значајни инфлаторни движења, иако постојат недостатоци во поглед на пазарната концентрација, диверзификацијата и ограниченоста на финансиските пазари**.
- Додека **значаен напредок се забележува во фискалната транспарентност**, постојат слабости во поглед на **менаџирањето со јавните финансии**. Недостатоците при наплатата на даноците, големиот број даночни ослободувања и сивата економија негативно се одразуваат врз приходната страна, што е укажување што Finance Think го артикулира низ години наназад, а врз основа на своите истражувачки докази и статистички податоци. Исто така, повлекувањето од напорите за прогресивно одданочување индицира

недостаток на долгорочно и детално планирање на фискалните политики.

Од друга страна, КОВИД-19 силно се одрази врз зголемувањето на буџетскиот дефицит што креира притисок врз стабилноста на јавниот долг. Finance Think проценува дека **ваквата квалификација бара понатамошна елаборација** со оглед дека е клучно прашање на кој начин би се канализирале буџетските средства за да се одржи/подигне процентот на наплата на даноците во време на КОВИД-19. Иако мерката за субвенционирање на платите за задржување на вработеноста во време на пандемија (види, [ФТ Бриф за политиките бр. 41](#)) и евтините кредити и кредитните гаранции за компаниите индиректно го поддржаа и генерирањето даноци, Finance Think смета дека сега се потребни подолгорочни структурни промени. На пример, како што Извештајот потенцира, постои **прогрес кон намалувањето на парафискалните давачки** што треба да ја поддржи конкурентноста на домашната економија и индиректно да се одрази врз фискалните капацитети на државата. Дополнително, вложувањето во вакцинацијата на населението против КОВИД-19 генерира значајна заштеда за државата (види, [Студија за политиките бр. 37](#)).

- Од друга страна, Извештајот дава коректна забелешка во однос на општата **структура на јавните расходи**, која забележа влошување (поработ на социјалната компонента на буџетот на сметка на развојната компонента), главно поради **подреализацијата на капиталните инвестиции**. Иако ова е долго-дискутирана тема и во домашната јавност, сепак, ваквата состојба нема значително да се промени во претстојниот период, главно

поради: 1) продолжувањето со подреализацијата на капиталните инвестиции (види, [ФТ Став бр. 33 за државните капитални инвестиции и ФТ Коментар бр. 31 на ребалансот на буџетот](#)), и 2) зголемувањето на трошењата за социјалните трансфери (реформата на системот за социјална помош во насока на зголемување на социјалната помош, субвенционирањето на минималната плата и растот на платите и сл.). Оттука, ваквата констатација во Извештајот, без соодветна квалификација и препорака за понатамошното однесување и дејствување на засегнатите носители на политиките, е **недооформена**.

- Долгорочноста во планирањето на јавните финансии и понатаму се оценува како слаба точка, наспроти вкупното управување со јавните финансии. **Среднорочното буџетско планирање, поставувањето фискални таргети и независни фискални тела** е се` уште само план. Извештајот ја потенцира загриженоста на Европската комисија во поглед на имплементацијата на новиот Закон за буџет кој треба да се донесе во Парламентот и немањето робустни фискални правила. Finance Think веќе детално елаборираше за недостатоците на новиот предлог Закон за буџети (види, [ФТ Коментар бр. 30](#)).
- Извештајот детектира недостатоци во поглед на политиките за конкурентност на пазарот, конкретно при доделувањето на државна помош. Имено, шемата финансирана според Законот за финансиска поддршка на инвестициите **не е во линија со законодавството на ЕУ за државна помош и треба да се прилагоди**. Finance Think алармираше дека отсуството на ефектот на поттик и

недостигот на јавна транспарентност на државната помош која произлегува од Законот за финансиска поддршка на инвестициите ја прават некомпатибилна со правилата на ЕУ за државна помош (види, [Студија за политиките бр. 34](#)).

- Во рамките на капацитетот на економијата да се справува со притисоците на конкуренцијата, Извештајот се фокусира на двата главни инпута: трудот и енергенсите, и ги дава следните препораки: **забрзување на реформата во образованието и поддршка на дуалното образование, активирање на невработените со ниски квалификации и загрозуени лица; и воведување и имплементација на легислатива за енергетска ефикасност**. Во поглед на првите две препораки, Finance Think го истражи капацитетот на големите извозници да придонесат во развојот на дуалното образование (види, [Студија за политиките бр. 33](#)) и препорача мерки за активација на несигурните работници по КОВИД-19 (види, [Студија за политиките бр. 36](#)), и препораките од извештајот се во директна релација со овие наоди и препораки.
- Од друга страна, Извештајот јасно укажува дека **постои голема неусогласеност на пазарот на труд поради бавното реформирање на образовниот систем и низок степен на инвестиции во инфраструктура**, кои негативно се одразуваат врз продуктивноста на трудот и конкурентноста на земјата. Finance Think смета дека постои голем простор за соработка помеѓу јавниот и приватниот сектор за развој на дуалното образование и намалување на неусогласеноста на пазарот на труд.

- Извештајот евидентира дека странските директни инвестиции придонесуваат кон секторска диверзификација на економијата, но ја нагласува **недоволната соработка помеѓу домашните и странските компании во структурата на синцирот на набавки**. Во [Студија за политиките бр. 19](#) Finance Think веќе ги детектираше јазовите кои постојат помеѓу домашните и странските компании во земјата и предложи мерки за подобрување на процесот на стандардизација, зголемување на капацитетите на домашните компании и поедноставување и намалување на увозните процедури и давачки.
- Извештајот позитивно го оценува развојот во енергетиката, во однос на **либерализацијата на пазарот** која е скоро комплетна, но има забелешки за **ефикасноста и диверзификацијата на изворите на енергија**. Finance Think детално ја разгледа Стратегијата за развој на енергетиката во Република Северна Македонија до 2040 година и соодветната литература при што детектира можност за јавно-приватно финансирање за реализација на проекти поврзани со обновливи извори на енергија, по примерот на земјите од Азискиот регион.
- Долгорочните слабости на економијата се повторно забележани, пришто кај дел од нив се забележуваат одредени чекори во насока на нивно адресирање. Сепак, клучните проблеми сврзани со **високата сива економија и извршувањето на договорите** (поврзано со ефикасноста и непристрасноста на судскиот систем) остануваат. Особено загриженоста за високото учество на сивата економија и неповолниот ефект врз формалните компании и

понатаму се провлекува како значајна забелешка.

Во останатиот дел, Извештајот се фокусира на останатите долгорочните слабости на економијата, како што е **потребата од поголеми инвестиции во истражување и развој, во иновации и во дигитализација на економијата**, кои засега остануваат недоволно искористени.